

KEREKES LÁSZLÓ

A PAPI HIVATÁS KÁNONJOGI ELEMEI

The title of this article is *The canonical elements of priestly vocation*. The focus of the article will be on two points concerning the Church's understanding of priestly vocation:

The divine elements of the priestly vocation, the fact that it is God who calls individuals from the community of the faithful to the office of presbyter, and

The ecclesiastical elements of priestly vocation. It is the Church's responsibility to mediate this divine call and to establish those qualities and characteristics, which are required for priesthood.

The Church never did specifically define nor legislate that the priestly vocation consists only in these two elements. The documents of the Second Vatican Council are concerned with the ministry and life of priests, as well as the formation of clerics.

In the first part of my article I would like to present these two elements of the priestly vocation in the light of the 1983 Code of Canon Law. The canons of the Code deal with formation and the requirements for orders.

The second part presents the divine and ecclesial elements of priestly vocation in the light of various documents issued by the Holy See after the promulgation of the 1983 Code of Canon Law. The most important of these documents are the following: the Circular Letter of the Congregation for the Evangelization of Peoples on April 25, 1987; the Message for the World Day of Prayer for Vocations of Pope John Paul II in 1989; the 1990 Synod of Bishops, and two apostolic exhortations: *Christifideles Laici* and *Pastores Dabo Vobis*. While these documents don't emphasize specifically the two elements of priestly vocation mentioned above, they do reassure us that God's call and the possession of the necessary qualities are two components of the priestly vocation.

I hope this article will serve and help those who are appointed to the service of education of candidates for the priesthood.

Bevezetés

Amikor a papi hivatásról beszélünk, nem találunk rá konkrét meghatározást sem a zsinati szövegekben, sem az egyházi törvényhozásban. Egy eléggé komplex valósággal állunk szemben. A II. vatikáni zsinat sem határozza meg, viszont körülírja, amikor a papképzésről szóló, *Optatum totius* kezdetű dekrétumában a következőket mondja: „Isten egész népének ez a tevékeny összefogása a hivatások ápolására válasz az isteni gondviselés működésére, mely azokat az embereket, akiket Isten kiválasztott, hogy részesedjenek Krisztus hierarchikus papságában, megajándékozza a szükséges képességekkel, és kegyelmével segíti; az Egyház törvényes szolgálóira rábízta, hogy vizsgálják ki alkalmasságukat, a kipróbált jelöltek pedig, akik ezt a nagy tisztséget

helyes szándékkal és teljesen szabadon kéri, hívják meg, és a Szentlélek pecsétjével Isten tiszteletére és az Egyház szolgálatára szenteljék föl".¹

A hivatások ápolásánál tehát azokról van szó, akiket Isten kiválasztott, megvannak a szükséges képességek, az egyház törvényes szolgálóra bizza az alkalmasságuk kipróbálását, majd a jelölteket, akik helyes szándékkal és szabadon kéri, fölszentelik. Ezek alapján a papi hivatás két elemét különböztethetjük meg: az egyházi elemet, amely magába foglalja a „kánoni hívást” (az egyetemes jog szerinti követelmények) és a „püspök hívását” (vagyis a szentelendő alkalmasságának megítélése), valamint az isteni elemet, ami a papi hivatás isteni eredetét jelenti.

Mindezek után az Egyházi Törvénykönyv és az utána kiadott dokumentumok fényében próbáljuk jogi szemponok szerint meghatározni a papi hivatást.

1. A PAPI HIVATÁS AZ 1983-AS EGYHÁZI TÖRVÉNYKÖNYV SZERINT

Az Egyházi Törvénykönyv a második könyvében beszél a krisztus-hívókról és a szent szolgálatot teljesítőkről, vagyis a klerikusokról. Első elemként szól a klerikusok képzéséről, a képzés előfeltételeiről, azonban nem határozza meg, mi is a papi hivatás. Éppen ezért több kánont is meg kell vizsgálnunk ahhoz, hogy megtaláljuk a papi hivatás jogi elemeit.

1.1. A hivatások gondozása

Az Egyházi Törvénykönyv mindenekelőtt a hivatások gondozásáról beszél.² A **hivatásgondozást** illetően a II. vatikáni zsinat is hangsúlyozza, hogy a hivatások ügye az egész egyház felelőssége: különös szerep jut a családnak, a nevelőknek, a plébániáknak és a plébánosoknak.³ De a hivatásgondozást a katolikus egyesületek, a tanítók és mindazok figyelmébe is ajánlja a zsinat, akik bármilyen módon foglalkoznak a gyermekek és ifjak képzésével: „*igyekezzenek a rájuk bízott ifjakkól olyan embert nevelni, aki képes Isten hívását észrevenni és szívesen követni*”.⁴ Itt már a papi hivatás isteni eleme tűnik ki.

¹ OT 2., In: CSERHÁTI, J. – FÁBIÁN, Á. (Szerk.), *A II. vatikáni zsinat tanítása*, Bp., 1975.

² vö. 233. k., In: *Az Egyházi Törvénykönyv*, A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal (Szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta ERDŐ P.), Harmadik bővített kiadás, Budapest, 1997.

³ A megyéspüspök felelősségét a hivatásgondozást illetően a 385. k. is tartalmazza.

⁴ OT 2.

Az Egyházi Törvénykönyv, amikor a hivatásgondozásról beszél, szinte szószerint megismétli a II. vatikáni zsinat tanítását, hangsúlyozva a krisztushívők különös felelősségét. Kiemeli ugyanakkor a megyéspüspökök fontos szerepét, akikre tanítói feladat hárul: oktatniuk kell a rájuk bízott népet a szent szolgálat jelentőségéről az egyházban.⁵ A kánon hangsúlyozza, hogy a megyéspüspökök arra is kötelesek, hogy erre a célra létesített intézményekkel ösztönözzék és támogassák a hivatásgondozást. Már a II. vatikáni zsinat említi azokat az eszközöket, amelyek a hivatások gondozását támogatják: „*az egyes egyházmegyékben, területeken vagy nemzeteken belül meglévő vagy szervezendő Hivatásgondozó művek (Opera vocationum) az ide vonatkozó pápai intézkedéseknek megfelelően a hivatásgondozás ügyét tervszerűen, szívós munkával, a mai lélektan és szociológia minden értékes eredményét fölhasználva irányítsák, és ugyanannyi szakszerűséggel, mint lelkesedéssel támogassák*”.⁶

Nagyon sok egyházmegyében ennek alapján megtaláljuk a hivatásgondozó bizottságot. A Törvénykönyv sürgeti a papokat és a megyéspüspököket, hogy a késői hivatásokat is kellően felkészítsék.⁷ A „*hivatás*” fogalmától függ az egyházmegyei és a szemináriumi irányvonal. A kódex nem használja az „*isten*” jelzöt a papi hivatással kapcsolatban, de igenis használja, amikor a szerzetesi hivatásról beszél.⁸

⁵ A Kanadai Katolikus Püspöki Konferencia 1990. március 15-én kiadott körlevelében felhívta a kanadai katolikusok figyelmét a modern világ kihívásaira, melyek arra készítetnek, hogy megerősítsük a papság ajándékát az egyházban: így a krisztushívők osztoznak a hivatások gondozásának felelősségében. Ugyanakkor támogatniuk kell a már felszentelt vagy a szentelésre készülő növendékeket (vö. *Code of Canon Law Annotated: Latin-English Edition of the Code of Canon Law, and English-language Translation of the 5th Spanish-language Edition of the Commentary Prepared under the Responsibility of the Instituto Martín de Azpilcueta*, edited by E. CAPARROS, M. THÉRIAULT, and J. THORN, Montréal, Wilson & Lafleur, 1993, pp. 204–206, valamint vö. J. MCINTYRE, *The Law of Persons: Clergy and Laity*, DCA 5202c, Class Notes for the Private Use of the Students, Saint Paul University, Faculty of Canon Law, Ottawa 1993., 80. p.).

⁶ OT 2. p., vö. AAS 33: 479. (XII. Pius: *Cum nobis* motu proprio, 1941. november 4.); 47: 266. (Uö: *Cum supremae* motu proprio, 1955. február 11.); PC 24., CD 15. p.

⁷ vö. 234. k. 2. §.

⁸ vö. 646. k., 652. k. 3. §., 722. k. 1. §., 735. k. 3. §. Mivel ez a leírás vonatkozik férfiakra és nőkre (testvérekre és nővérekre), így a papokra is lehet vonatkoztatni. A hivatás lényegében természetfölötti, tükrözvén az „*Atya vonzását*” (vö. Jn 6, 44) és Jézus meghívását (vö. Mt 4, 18–22; 9, 9).

A Törvénykönyv, amikor a jelentkezők felvételénél a hivatás egyházi elemeit sorolja fel: emberi, erkölcsi, értelmi és lelki adottságok, fizikai-pszichikai egészség és – a legfontosabb – a helyes szándék.⁹

1.2. A hivatás egyházi elemei

A hivatás egyházi elemeinél két szempontot veszünk figyelembe: a kánoni hívást és a püspök hívását. Egyházi elemekről beszélünk, hisz az Egyház határozza meg azokat a kritériumokat, amelyek az isteni hívást jellemzik. Annak megállapítása, hogy a kritériumok be vannak-e töltve, a megyéspüspök megítélésére van bízva.

1.2.1. A kánoni hívás elemei

1.2.1.1. A szemináriumba lépés előtt

Az Egyházi Törvénykönyv meghatározza azokat az általános követelményeket, melyekkel a jelentkezőknek a szemináriumba lépés előtt rendelkezniük kell, és pedig akik emberi, erkölcsi, lelki és értelmi adottságaik, valamint fizikai-pszichikai egészségük, továbbá helyes szándékuk alapján alkalmasnak tűnnek a szent szolgálatra. Minderről a megyéspüspöknek kell döntenie.¹⁰ A jelentkező helyes szándéka magába foglalja a szabad elhatározást a papi szolgálat mellett. A szenteléshez szükséges szándék már sokkal gazdagabb, mint a szemináriumba való jelentkezéskor, és a szemináriumi képzés során fejlődik ki.¹¹ Az alkalmasság megállapításánál a Törvénykönyv felsorolja azokat a szabálytalanságokat, melyek képtelenné teszik a jelöltet a szolgálatra. Mivel a püspök veszi fel az illető jelöltet, ezért fontos, hogy az esetleges szabálytalanságoknak tudatában legyen.¹² Néhány szabálytalanság alól maga a megyéspüspök adhat fölmentést, a többi a Szentszéknek van fenntartva.¹³ Újabban a törvényt magyarázók a szabálytalanságok közül kiemelik a csonkítást (sokan a kábítószer használatát is idesorolják), a kísérelt öngyilkosságot és az abortusznál való közreműködést. A felvételhez szükségesek bizonyos okmányok, mint pl. a keresztelési és a

⁹ vö. 241. k., valamint J. P. BEAL, – J. A. CORIDEN, T. J. GREEN, *New Commentary on the Code of Canon Law*, Commissioned by the Canon Law Society of America, New York, NY/ Mahwah, NJ, Paulist Press, 2000, pp. 454–463

¹⁰ vö. 241. k. 1. §.

¹¹ vö. PO 3., OT 11. p.

¹² vö. 1041. k., 1042. k., amiről a későbbiekben részletesebben beszélünk.

¹³ vö. 1047. k.

bérmálási igazolvány, valamint más olyan igazolványok, melyeket a papnevelési szabályzat megkövetel.¹⁴

Azok fölvetelét is szabályozza a Törvénykönyv, akiket más szemináriumtól vagy szerzetes intézményből bocsátottak el.¹⁵ Ilyen esetekben szükséges az illető intézet vezetőjének az igazolása is, amiben meg kell jelölnie az elbocsátás vagy a távozás okát is. A szemináriumból való elbocsátással kapcsolatban már a zsinat is megjegyzi, hogy e téren „mindig erős lélekkel kell eljárni, ... ha fájó is a paphiány.”¹⁶ Az elbocsátásnak két oka lehet: a). az egyik a papságra alkalmatlanná tevő fogyatékoság, vagy b). a hivatás el nem vállalása. Ez utóbbit olyan kihágások tanúsítják, melyek szerint a jelölt nem hajlandó azonosulni hivatása követelményeivel. Ilyen esetekben a megyéspüspök vagy a nevelők döntésének alapja mindig az a közösség, akinek szolgálatára küldik az illető klerikust, és mely közösségnek joga van jó és hűséges papokhoz.

¹⁴ 241. k. 2. §. A felvétellel kapcsolatban három külön helyzetet kell megkülönböztetnünk:
 a). A teológiai hallgató, az a jelölt, aki már befejezte teológiai tanulmányait, és most a szentelését kéri. Ebben az esetben a püspöknek legalább három vagy négy évet kell őt a szemináriumi képzésben tartania (vö. 235. k.), hogy megszerezze a megfelelő képzésben való részvétel bizonyosságát (vö. 1029. k.). A szemináriumi nevelők ez idő alatt vezetik be a jelöltet a közösségi életben való részvételre (vö. PO 11.).
 b). A volt házasságú férfiak: azokat sorolhatjuk ide, akik házasságot kötöttek, de akiknél később bebizonyosodott, hogy a házasság nem jött létre (az elhunyt házastárs esete kivétel képez). A régebbi eljárás szerint a Szemináriumok és Oktatási Intézmények Kongregációjának kellett egy másolatot beküldeni a dokumentumokról; ugyanis a Kongregáció meg akart bizonyosodni arról, hogy a válás oka a jelölt volt-e vagy sem. Napjainkban azonban már a megyéspüspök dönti a fölvetelével kapcsolatban.
 c). Az újra-fölvétel (vö. 241. k. 3. §.), azok esetében, akiket valamely szemináriumból vagy szerzetes intézményből elbocsátottak. Kérdés, hogy a megyéspüspök felveheti vagy sem? Egyes jogászok szerint itt jogkétellyel állunk szemben. Mivel a püspök képessége a fölvetellel kapcsolatban eléggé meghatározott, a kánon előírását szorosan kell értelmezni (vö. 18. k.). A más szemináriumból vagy szerzetes intézményből elbocsátottak felvételéhez az illető intézet vezetőjének az igazolása elengedhetetlenül szükséges, főként az elbocsátás okáról (vö. 241. k. 3. §.). Az új egyházi törvénykönyv előtt a Szentszék rendelkezése szerint a szemináriumból vagy szerzetesi intézményből önként távozott vagy onnan elbocsátott személyek újbóli felvételéhez a Szentszék megkérdezése volt szükséges; ez azonban a törvénykönyv hatálybalépése után érvényét veszítette. A mai gyakorlatot ilyen esetekben az országos papnevelési szabályzatok irányítják (vö. J. MCINTYRE, i. m., 84–85).

¹⁵ vö. 241. k. 3. §.

¹⁶ OT 6.

1.2.1.2. A szentelés előtt

A papi hivatás egyházi elemei a szentelés előtt a szentelés érvényességéhez és megengedtségéhez kapcsolódnak, valamint magukba foglalják a szentelés előzetes követelményeit, a szentelendő tulajdonságait, a szentelési akadályokat és szabálytalanságokat.¹⁷

1.2.1.2.1. Az érvényesség és megengedtség

A hatályos egyházi törvénykönyv a szolgálati papság alapjait veti meg, amikor kijelenti, hogy a szent egyházi rendet érvényesen csak megkeresztelt *férfi* veheti fel.¹⁸ Mivel ez a gyakorlat mind a keleti mind a nyugati egyház állandó hagyományát mutatja, a trienti zsinat isteni eredetűnek vallja „*ex Domini institutione.*”¹⁹ Ez az első feltétel, ami a szent rend érvényességét érinti.

A másik tényező, ami a szent rend felvételének érvényességét érinti az a *keresztség*. Az egyházi rend felvétele mindenekelőtt feltételezi az érvényes keresztséget.²⁰ Az egyház a keresztségről, mint a többi szentség ajtajáról beszél: így az egyházi törvénykönyv bizonyos esetekben előírja a feltételes keresztséget is.²¹

A szentelés érvényességét érintő harmadik tényező a *szándék*. Az Egyházi Törvénykönyv a szentelés érvényességi feltételei között nem említi a felvevő szándékát. Ugyanis a szenteléshez senkinek sincs alanyi

¹⁷ vö. W. H. WOESTMAN, *The Sacrament of Orders and the Clerical State, A Commentary on the Code of Canon Law*, Saint Paul University, Faculty of Canon Law, Ottawa, 1999, pp. 31–94.

¹⁸ vö. 1024. k.

¹⁹ DS 1764. Az egyházi rend felvétele a nőket illetően nagyon sok teológiai és egyházzjogi vitára adott alkalmat. Egyházzjogi szempontból sokak szerint a nők felszentelésének érvénytelenségét kimondó kánon a papság vonatkozásában „isteni jogot”, a diakonátus tekintetében inkább egyházi jogot tartalmaz. P. Erdő a kommentárjában a következőket fűzi hozzá: „A nők liturgikus szolgálatának, sőt papságának kérdése nem volt – mondjuk valamiféle „patriarkális” kulturális környezet hatásaként – reflektálatlan az ősegyházban. A Szent Apostolok egyházi kánonjai néven ismert 300 körül keletkezett egyházfegyelmi irat pl. Márta, Mária Magdolna és a többi apostol tanácskozásának formájában adja elő annak a kérdésnek a vitáját, hogy szolgálhatnak-e a nők az oltár körül: az apostolok ajkára adott hagyományos meggyőződés eszerint az volt, hogy az Úr testének és vérének átváltoztatását nem végezhetik, s hogy az apostolok nem is jogosultak efelől rendelkezni, hanem parancsuk van az Úrtól. Ezért mondja a Jakab apostolnak tulajdonított kijelentés: „miben jelölhetnének meg tehát az asszonyok feladatát, ha nem abban a szolgálatban, amellyel a szegények segítségére lehetnek?” ERDŐ, *Egyházzjog*, Bp., 1991, 384.

²⁰ vö. 842. k. 1. §.

²¹ vö. 869. k.

joga, hiszen a hivatás teljes egészében (az isteni és az egyházi meghívással) nem előzi meg az egyházi eljáró részéről történő szabad kiválasztást. Az érvényes jelölthöz hozzátartozik a saját püspök;²² az érvényes szenteléshez azonban mind a jelölt, mind a püspök részéről megfelelő *szándék* szükséges: azt akarni, amit az Egyház akar.²³

A Törvénykönyv felsorolja a szentelés megengedettségi feltételeit, melyek a következők:²⁴ 1) a jog előírása szerinti próbaidő; 2) a jelölt kellő tulajdonságainak megléte (a saját püspöke vagy eljárója megítélése szerint); 3) a jelölt mentessége minden akadálytól vagy szabálytalanságtól; 4) a jelölt részéről a szentelés előtti követelmények megléte; 5) a következő okiratok megléte: a). a tanulmányok elvégzését igazoló bizonyítvány; b). az áldozópappá szentelendők esetén a diakonátus felvételéről szóló igazolás; c). diakónussá szentelendők esetén a keresztség, bérmálás, a lektorátus és akolitátus felvételéről bizonyító dokumentumok, a szentelési kérelem és nős diakonátusra készülő esetében a házasságkötésről és a feleség beleegyezéséről szóló igazolás.²⁵ 6) A szentelés előtti vizsgálat elvégzése: az Egyházi Törvénykönyv a következőket írja elő: a). a szeminárium vagy a növendékház rektorának igazolása szükséges a rend felvételéhez megkívánt tulajdonságokról: igazhitűség, hiteles vallásosság, jó erkölcs, alkalmasság a szolgálat gyakorlására, fizikai és pszichikai egészség. b). a megyéspüspök vagy a nagyobb eljáró más eszközöket is használhat a vizsgálat lefolytatása érdekében (pl. kihirdetés).²⁶ 7) a saját püspöke

²² vö. 1012. k.

²³ A moralisták háromféle szándékot különböztetnek meg: aktuális, virtuális és habituális szándékok. Mindhárom fajta, bár igazán emberi szándék, mutatja az emberi szándék fokozatát. Az aktuális szándék jelenti, amikor az egyén a jelenben világosan, lelkiismeretesen és végérvényesen választ; a virtuális szándék mintha az aktuális szándék hatása lenne: az eredeti szándék követi (*belefolyik*) a megkezdett cselekménybe; a habituális szándék az az aktuális szándék, amit sosem vontak vissza. A mi esetünkben a szentelés előtt a szentelő püspöknek legalább virtuális szándéka, míg a szentelendőnek habituális szándéka kell hogy legyen.

²⁴ vö. 1025. k.

²⁵ vö. 1050. k.

²⁶ vö. 1051. k. A szentelés előtti vizsgálat célja megvizsgálni, hogy a jelöltben megvannak-e a szenteléshez szükséges tulajdonságok. Vö. *Code of Canon Law Annotated, Latin-English Edition of the Code of Canon Law, and English-language Translation of the 5th Spanish-language Edition of the Commentary Prepared under the Responsibility of the Instituto Martín de Azpilcueta*, edited by E. CAPARROS, M. THÉRIAULT, and J. THORN, Montréal, Wilson & Lafleur, 1993, pp. 270–275.

vagy az illetékes előjáró pozitív megítélése arról, hogy a jelölt felszentelése hasznos az egyház számára; 8) abban az esetben, ha a püspök a saját alárendeltjét más egyházmegye szolgálatára szenteli, biztosnak kell lennie, hogy az illető ahhoz a részegyházhoz fog tartozni. A kánon a saját püspök megítéléséről beszél, ami az erkölcsi bizonyosságot jelenti.²⁷

1.2.1.2.2. A szentelendő tulajdonságai

A papi hivatás egyházi elemei közé tartozik, amit az Egyházi Törvénykönyv a szentelendő tulajdonságai néven említ. Mielőtt a növendéket a szentelésre bocsátanak, birtokolnia kell bizonyos tulajdonságokat, melyek a szolgálat velejárói, mint pl.: - az Isten ígéjéhez és az egyházi tanítóhivatalhoz való hűség, ami az egyház iránti mély szeretettel párosul; - egy egész életre szóló imádságra való elkötelezettség, és mások lelki vezetésének képessége; - az egyház szentségi élete iránti szeretet, különösen a szentgyónás és Eucharisztia iránt; - egy életreszóló tisztaság, engedelmesség és egyszerű életmód elfogadása; - az egyház missziójának ökumenikus dimenziója iránti érzékenység; - a szolgálat iránti apostoli lelkület, ami megmutatkozik: a) a multikulturális környezetben szolgálatra való képességben, b) az igazságosság, béke és az emberi élet szolgálata, mint az egyház egyetemes missziója melletti elkötelezettségben, c) a pasztorális gyakorlottságban és figyelmességben, ami az Isten ígéjének hirdetésében és az istentisztelet vezetésében nyilvánul meg.²⁸

A szenteléshez szükséges **tulajdonságokat** a Törvénykönyv négy csoportban ismerteti: a szabadság, a képzés, a jelöltség és szolgálat, valamint a diakonatusság.

1. A szentelés első fontos követelménye az egyén **szabadsága**.²⁹ az egyház védi az egyén szabadságát különösen az életállapot megválasztásában, amihez mindenkinek joga van.³⁰ A félelem befolyásolja az embert: így a Törvénykönyv is kiemeli, hogy a félelem, az erőszak és a

²⁷ A törvénykönyvben több helyen is találkozunk az erkölcsi bizonyossággal, különösen a bírókkal kapcsolatban, akiknek ugyancsak erkölcsi bizonyosságra van szükségük az egyes ítélet meghozatalához (vö. 1608. k.).

²⁸ vö. A. LENDAKADAVIL, *Candidates for the Priesthood, A Study of Their Suitability According to the New Code of Canon Law*, Shillong (India), Vendrame Institute Publications, 1989, 354. p.

²⁹ vö. 1026. k.

³⁰ vö. 219. k.

megtévesztés érvénytelenné teszi a jogi cselekedetet. A Törvénykönyv tehát előírja, hogy aki nem rendelkezik kellő szabadsággal, azt nem szabad felszentelni; senki sem szabad a rendek felvételére kényszeríteni, sem a jogképes személyt visszatartani annak felvételétől. A hatályos előírások szerint az egyház négy fontos kérvényt követel: a szemináriumba való fölvételkor, a szolgálatok felvétele előtt, a diakonátus felvétele előtt és a papszentelés előtt.³¹ A kérvényt a jelentkezőnek illetve a jelöltnek személyesen kell megírnia, ami egyben a szenteléshez szükséges iratok részévé válik.³² A kérvény megírásánál – épp a szabadság figyelembe vétele miatt – fontos, hogy a jelölt ismerje az illető rendet és a vele járó kötelelességeket és jogokat is. Így a diakonátusságra és a papságra készülőköt gondos felkészítéssel kell képezni a jog előírásai szerint,³³ valamint erről **gondoskodni** a megyéspüspök, illetve az illetékes előljáró köteles. A személyes tulajdonságok terén a törvénykönyv hangsúlyozza, hogy a jelöltnek ép hittel, helyes szándékkal, kellő tudással, jó hírnévvel, jó erkölcsökkel, kipróbált erényekkel, valamint az illető szent rendnek megfelelő egyéb fizikai és pszichikai tulajdonságokkal kell rendelkeznie. Mindezek **megítélésében** a jelölt püspöke vagy szerzetesek esetén az illetékes nagyobb előljáró jogosult. A jelölt szabadságához sorolja az egyházi törvénykönyv a szenteléshez szükséges **életkort**, hisz a szenteléshez szükséges életkor ugyancsak a szentelendő szabadságával kapcsolatos. A hatályos törvényhozás szerint a diakonátust, azoknak, akiket áldozópapságra szánnak, a huszonharmadik, az áldozópapságot pedig a huszonötödik életévük betöltése után adják fel, az állandó diakonátusra készülő nőtlent a huszonötödik, a házast pedig a harmincötödik életév betöltése után szentelik.³⁴

³¹ vö. 1034–1036. k.

³² vö. 1050. k.

³³ vö. 232–264. k.

³⁴ A püspöki konferenciák az áldozópapság és az állandó diakonátus esetében magasabb életkort is megállapíthatnak (vö. 1031. k. 3. §.). Abban az esetben, ha az egyetemes jog szerint megkívánt korból (vagyis nem a püspöki konferencia előírásai alapján) több mint egy év hiányzik, a felmentés az Apostoli Szentszéknek van fenntartva (vö. 1031. k. 4. §.). Az áldozópapok szentelésének megengedettségével kapcsolatban a törvénykönyv nemcsak a megfelelő életkort hangsúlyozza, hanem a kellő érettség szükségességét is. Az egyházi rend egyes fokozatai közti időköz (intervallum) szükséges a szentelés megengedett végzéséhez. Így a diakonátusság és az áldozópapság között legalább hat hónapnak, míg az áldozópapság és a püspökszentelés között öt évnek kell eltelnie (vö. 378. k. 1. §. 4.). Az akolitusi szolgálat és a diakónusszentelés között hat hónapnak kell eltelnie (vö. 1035. k. 2. §.). A nős diakónusok esetében a törvénykönyv szentelési

2. A szentelés megengedettségének másik fontos feltétele a **kellő képzés**. Az Egyházi Törvénykönyv a „*gondos felkészítés*” és „*kellő képzés*” kifejezést használja. Az áldozópapságra készülőknek diakónussá csak a filozófiai-teológiai tanulmányaik ötödik évének eltelte után szabad szentelni.³⁵ A püspöki konferenciák részleges törvényhozását ebben az esetben a törvénykönyv nem írja elő, azonban a Szentszék jóváhagyásával ettől eltérő képzési rendet is megállapíthatnak: az ilyen jóváhagyás kiváltságnak számít.³⁶ Azoknak, akik állandó diakonátusra készülnek, a rendet akkor kell feladni, ha letöltötték a számukra előírt képzési időt,³⁷ amivel kapcsolatban a püspöki konferenciák hozhatnak részleges törvényt.³⁸ A tanulmányok végeztével a diakónusoknak a papszentelés előtt lekipásztori gyakorlatot kell folytatniuk, vagyis a lekipásztori munkában diakónus-szentelésüknél fogva részt kell venniük. A gyakorlat idejét az illetékes püspök vagy a nagyobb előljáró határozza meg.³⁹

3. A szentelendők számára a **szolgálatok megfelelő ideig való gyakorlása** (lektorátus és az akolitátus, mind az átmeneti, mind az állandó diakónusok részére) ugyancsak előzetes követelmény, és hozzájárul a szentelendők tulajdonsága kialakulásához. A korábbi tonzurát és kisebb rendeket a szolgálatok helyettesítik az új törvénykönyvben, ami előírja, hogy az akolitusi szolgálatot a diakónusszentelés előtt legalább hat hónapig kell gyakorolni.⁴⁰

4. **Diakónusi rend gyakorlása** is a szentelendő tulajdonságaihoz sorolható. A Törvénykönyv mindenekelőtt leszögezi, hogy a diakonátust – az áldozópapságra készülőknek – csak filozófiai-teológiai tanulmányaik ötödik évének eltelte után lehet föladni.⁴¹ Ugyanakkor sürgeti a jelöltet, hogy tanulmányai végeztével a püspöktől vagy az illetékes

feltételként írja elő a feleség beleegyezését (vö. 1031. k. 1. §.).

³⁵ vö. 1032. k. 1. §., LG 11, 262–264. k., OT 9–12, OT 14, SC 129, PO 19.

³⁶ vö. 76. k.

³⁷ vö. 1032. k. 3. §.

³⁸ vö. 236. k.

³⁹ vö. 1032. k. 2. §.

⁴⁰ vö. 1035. k. 1–2. §., Ad pascendum, nr. I. b: AAS 64, 1972, 539. A megyéspüspök szükség esetén felmenthet a szolgálatok felvétele és gyakorlása alól, eltérően a korábbi fegyelemtől, amikor az Apostoli Szentszék illetékességi körébe tartozott.

⁴¹ vö. 1032. k. 1. §.

előljáró által meghatározott ideig vegyen részt a lelkipásztori munkában és gyakorolja a diákónusi rendjét.⁴²

1.2.1.2.3. A szentelés előzményei

A szentelés megengedettségéhez az egyetemes egyházjog bizonyos **előzetes követelményeket** is előír, melyek a papi hivatás kánoni elemeit alkotják, és melyek a következők:

1. A **bérmálás** szentségének felvétele, hisz a bérmálás a keresztség és eucharisziával együtt a keresztes beavatás szentségeinek együttesét alkotják. A bérmálás szentségével még szorosabban kötődik az illető az Egyházhoz, a Szentlélek ereje tölti el, hogy Krisztus igazi tanújaként terjessze és védelmezze a hitet. Ezért követeli meg az egyházjog a szentelés előtt a bérmálás szentségének föl vételét.⁴³

2. A **jelölés** liturgikus szertartása jelenti, amely révén az állandó diakonátusra vagy az áldozópapságra készült az illetékes egyházi hatóság a jelöltek közé felveszi.⁴⁴ A felvételt a jelentkező előzetes, saját kezűleg írt és aláírt, az említett hatóságtól írásban elfogadott kérelmének kell megelőznie. Az illető a jelöléssel még nem válik klerikussá, csak a diakónusszenteléssel.⁴⁵

3. A szolgálatok megfelelő ideig való gyakorlását már láttuk az előző részben.

4. A saját kezűleg írt **nyilatkozat** ugyancsak előfeltétele a szentelés megengedettségének. A nyilatkozatot a szentelésre készülő jelöltnek kell megírnia és aláírnia. A nyilatkozatnak tartalmaznia kell, hogy a jelölt a szent rendet önként és szabadon kívánja felvenni. A nyilatkozatot a

⁴² vö. 1032. k. 2. §.

⁴³ vö. A *Katolikus Egyház Katekizmusa*, (a továbbiakban: KEK.) Sz. I. T., Bp., 1994, 1285–1305.

⁴⁴ vö. 1034. k. 1. §., 1016. k., 1019. k. A Rítusok Könyve szerint a jelölés rítusát bármelyik napon lehet ünnepelni, de ajánlatos, hogy nagyobb ünnepeken, a templomban vagy más alkalmas helyen, szentmise vagy igeliturgia keretén belül történjék. A jellege miatt sosem szabad összekapcsolni a szenteléssel, vagy az egyes szolgálatok feladásával.

⁴⁵ vö. 266. k. 1. §. Az egyetemes egyházjog nem határozza meg az időközt a jelöltek közé való felvétel és az azt követő diakónusszentelés között. Az egyes szolgálatokat a jelölés szertartása előtt és után is fel lehet venni. Az átmeneti diakonátus előtti jelölés feltétele, hogy a jelölt a teológiai tanulmányait megkezdett és a huszadik életévét betöltött személy legyen. A klerikusi szerzetesi intézményekben a fogadalmakkal rendelkező nem kell hogy föl vételt nyerjen a jelöltek közé.

jelölt a saját püspökének vagy az illetékes nagyobb előjárójának kell eljuttatni.⁴⁶

5. A **nőtlenység** kötelezettségének vállalása, különösen azok esetében, akik áldozópapságra, vagy nőtlenként az állandó diakonátusságra készülnek. Ezt külön szertartás keretében (a diakonátus előtt), nyilvánosan kell kijelenteni. Mindazok, akik valamely szerzetesi intézményben örök fogadalmat tettek, erre külön nem kötelesek.⁴⁷

6. Legalább ötnapos **lelkigyakorlaton** való részvétel mindazok számára, akik valamelyik szent rend felvételére készülnek. A lelki-gyakorlat helyét és módját az ordinárius határozza meg. A szentelő püspöknek a szentelés előtt erről meg kell győződnie.⁴⁸

7. **Más követelmény** is idesorolandó, mint pl. a tanulmányok elvégzéséről szóló bizonyítvány, ami az áldozópapságra készülőknek a diakonussá való szentelését a filozófiai-teológiai tanulmányaik ötödik évének befejezése után teszi lehetővé.⁴⁹

1.2.1.2.4. Szentelési akadályok és szabálytalanságok

A papi hivatás egyházi elemeihez soroljuk a szentelési akadályokat és szabálytalanságokat, hisz az Egyháznak joga van meghatározni, kik vehetik fel a szent rendeket. A szentelendő tulajdonságaihoz tartozik az is, hogy mentes minden szabálytalanságtól és akadálytól, aminek jelenléte akadályt jelent a rendek felvételében vagy gyakorlásában. Ezek akár felmentéssel, akár az akadály megszűnésével veszítik érvényüket.

1.2.1.2.1.4.1. Szentelési akadályok

Az Egyházi Törvénykönyv általánosan meg nem engedetté teszi a rendek felvételét azok számára, akik valamely szabálytalansággal vagy akadállyal rendelkeznek, és amelyeket a Törvénykönyv tartalmaz.⁵⁰ Általában ezek az akadályok a *megengedettséget* és nem az *érvényes-séget* érintik.⁵¹ Az örökös szentelési akadályok az 1041. k. szerint a következők:

⁴⁶ A nyilatkozat később igazolásul szolgál arra az estre is, ha valaki a laicizálását kérné azon az alapon, hogy nem volt kellő szabadsága a szent rendekkel járó terhek vállalására. vö. 1036. k.

⁴⁷ vö. 1037. k., KEK. 1579–1580.

⁴⁸ vö. 1039. k. A lelkigyakorlatot csak a külső fórum szemével tudja figyelni a törvény, a belső megmozdulásokra nem terjedhet ki.

⁴⁹ vö. 1050. k. 1°, és az 1032. k.

⁵⁰ vö. 1040. k.

⁵¹ vö. 18. k. Az itt található felsorolás teljes, vagyis az Egyházi Törvénykönyv nem engedi

1. Az **elmebetegség vagy más pszichés betegség**, amelyről a szakértők meghallgatása után úgy ítélik, hogy az illetőt alkalmatlanná teszi a szolgálat megfelelő ellátásában. Ellentétben a régi törvénykönyvvel, a hatályos kódex a tények megállapításában fontosnak tartja a szakértők véleményének kikérését is. Egyes szerzők szerint, a betegségnek örökösnek és meg nem szűnőnek kell lennie. Mivel az ilyen betegség káros lehet az egyházi szolgálatban, a szentelés előtti vizsgálatoknak, skrutiniumoknak nagy fontosságot kell tulajdonítani.⁵²

2. A **hitehagyás, eretnekség, szakadárság** büntetendő cselekménye. A szentelés előtti hitvallásban a szentelendő kinyilvánítja hitét.⁵³

3. A **megkísérelt házasság** öt különböző esetet foglal magába: - valakit egy előző házasság köt (*ligamen*); - pap, aki házasságot kísérel meg; - az örökfogadalmas szerzetes kísérel meg házasságot; - egy szabadállapotú férfi, aki szerzetesnővel kísérel meg házasságot; - szabad állapotú férfi, aki egy házas nővel kísérel meg házasságot. Az esetek alapja a három akadály: házassági kötelék, szent rend és fogadalom.⁵⁴ A házassági kísérlet fogalmához hozzátartozik az egyházi, vagy legalább a polgári forma alkalmazása, valamint olyan házassági beleegyezés a felek között, ami elegendő lenne a valódi házasság megkötéséhez.⁵⁵

meg más akadályok hozzáfűzését, tehát a megyéspüspök nem állíthat fel saját egyházmegyéjében a szentelendő számára más akadályokat. Az akadályokat szorosan kell értelmezni, mivel bizonyos jog korlátozását jelenti.

⁵² vö. 1051. k.

⁵³ Az **eretnekség** (haeresis) a hitbeli engedelmesség megsértését jelenti. A büntetendő cselekmény elkövetéséhez a személynek: a keresztség felvétele után kell tagadnia, makacsul tagadni, vagy makacsul kételkedni valamely isteni és katolikus hittel elfogadandó igazságot. A **hitehagyás** (apostasia), a keresztyén hit teljes elutasítása. Sokkal tágabb, mint az eretnekség, ugyanis a mindennapi nyelvhasználatban azokra alkalmazzák, akik az egyházat elhagyják. Sokkal pontosabb kifejezés ha a hitet elhagyják. Magába foglalja Krisztus istenségének és az ő küldetésének a tagadását. Az egyháznak formális aktussal való elhagyása (vö. 1086. k. 1. §., 1117. k., 1124. k.) nem jelenti azt, hogy az illető elhagyta a hitét. A nem katolikus keresztyén közösségben keresztelteket, akik nem voltak katolikusok, nem nevezzük sem eretneknek, sem szakadárnak, hisz a büntetendő cselekmény elkövetője a katolikus egyházban megkeresztelt személy kell hogy legyen. Ugyanis az egyházi törvények azokra vonatkoznak, akiket a katolikus egyházban kereszteltek meg, vagy oda fölvettek és eszük elégséges használatával rendelkeznek (vö. 11. k.).

A **szakadárság** (schisma), ami a római pápának való alárendeltség vagy a neki alárendelt egyháztaggokkal való közösség megtagadását jelenti. Ez nincs kapcsolatban a hittel, sokkal inkább a kommunio megsértését jelenti.

⁵⁴ vö. 1085. k. 1. §., 1087. k., 1087. k.

⁵⁵ Amennyiben hiányzik a házassági beleegyezés, nem beszélhetünk házassági kísérletről,

4. **Szándékos emberölés, valamint a magzatelhajtás.** Ezekben az esetekben a cselekmény megtörténtéhez két feltételnek kell jelen lenni: a) a szándék erre vonatkozóan; b) a halál kell hogy kövesse a cselekedetet.⁵⁶

5. **Súlyos csonkítás és öngyilkossági kísérlet** ma már sokkal több figyelmet érdemel, mint régebben. A kábítószeres fogyasztásában is nagyon sok szerző a test öncsonkítását látja, ugyanis ennek eredményeként igenis megnövekedett a tizenévesek öngyilkossága különösen Észak-Amerikában. Azonban mások szerint az öncsonkításnak nagyinak és jelentékenynek kell lennie (pl. kar vagy láb levágása). A csonkítás esetében is nagyon fontos, hogy szándékosan történjék, nem pedig vétkes gondatlanságból. Ez irányulhat akár az elkövetőre vagy akár más személyre. Nem áll be a szabálytalanság, ha az illető tag eltávolítása orvosilag volt szükséges. Az öngyilkossági kísérlet esetében beszámítható cselekedetnek kell lennie (pl. nem beteg állapotban).

6. **A rendek jogtalan gyakorlása** akkor történik, ha valaki, aki nem rendelkezik a szent renddel, az azzal járó cselekményt végez, valamint a tiltás valamilyen kinyilvánított vagy kiszabott kánoni büntetéssel történik, amit feltehetően az illetővel már tudattak. A kánon a püspöki vagy az áldozópapi rend bitorlásáról szól.⁵⁷

1.2.1.2.4.2. Szabálytalanságok

A Törvénykönyv az egyszerű szentelési akadályokat, a szabálytalanságokat is felsorolja:⁵⁸ 1) Az első, ha **házasság** áll fenn: nem veheti fel az egyházi rend szentségét az a férfi, akinek törvényes házassága áll fenn. Itt kivételt képez a nő diakónus. Mivel egyszerű akadályról van szó, megszűnik a tilalom, ha megszűnik maga a házasság (pl. az illető özvegy lesz, vagy a bíróság bírói ítélettel kimondta a házasság létre nem jöttét). 2) A **tiltott hivatal vagy vagyonkezelés**, ami abban az esetben

bár ha megtörtént a külső házassági akaratnyilvánítás, a szándékot vélelmezni kell (vö. 1101. k. 1. §.).

⁵⁶ Vagyis itt nem beszélünk figyelmetlenségről vagy hanyagságról, véletlenről vagy önvédelemről, vagy az emberölés más formáiról. Mindezek a körülmények lehetnek súlyos bűnök, de nem képezik az akadály alapját. Az emberölés és magzatelhajtás végzője mindaz, aki bennük pozitíve közreműködik. Kétséges, hogy a szabálytalanság más együttműködőkre is vonatkozna.

⁵⁷ Ilyen, pl. ha egy kispap belül a gyóntatószékbe, és gyóntat. Nem esik a szabálytalanságba az a világi, pl., aki felolvassa az evangéliumot, hiszen ez nem kizárólag a papoknak van fenntartva.

⁵⁸ vö. 1042.k.

képez szentelési akadályt, ha valaki a klerikusok számára tilos hivatalt vagy vagyonkezelést lát el.⁵⁹ Ha az illető a hivatalt vagy vagyonkezelést letette, a számadások megtörténte után szabaddá vált. Ezen akadály bizonyos fajtái nem vonatkoznak az állandó diakonátus felvevőire.⁶⁰ 3) A **neofita**, vagy újonnan megkeresztelt, csak akkor veheti fel a szent rendeket, ha az ordinárius megítélése szerint eléggé kipróbált. A kipróbáltság megítélése tehát az ordináriusra tartozik és a különböző jelekből és információkból nyert erkölcsi bizonyosság alapján történik.

A törvénykönyv a krisztushívők kötelességének tekinti az egyes létező szabálytalanságok és szentelési akadályok jelentését az illető ordináriusnak már a szentelés előtt. Mivel a klerikusok és a laikusok közreműködnek az egyházban a *communio* kialakításában, minden krisztushívő felelősséggel rendelkezik Krisztus testének az építésében. A papok bizonyos vezető szereppel rendelkeznek, Isten népe viszont megállapíthatja a klérus hatékonyságát. A Törvénykönyv kiemeli a növendékek jellemvonásait: jó hírért, jó erkölcsért és pszichológiai tulajdonságait.⁶¹ Az akadály létrejöttéhez három feltételre van szükség, éspedig: 1). a szabálytalanságnak a **tettek**en kell alapulnia, vagyis biztosnak kell lennie (tehát nincs valószínű bizonyíték); 2). a szabálytalanságot fizikailag, vagyis **külsőleg** kell elkövetni, hogy a külső fórumon lehessen tárgyalni. Súlyosnak kell lennie és a keresztség felvétele után kell történnie; 3). a szoros értelmezés megköveteli a **bűnös szándékot**.⁶²

A szabálytalanságok és akadályok nem tudása nem mentesít alóluk. A törvénykönyv nem úgy beszél e szabálytalanságokról és akadályokról, mint büntetésekről, vagyis, aki a törvénykönyv VI. könyvében említett büntetés alanya, itt nincs kifejezetten megemlítve.⁶³

⁵⁹ vö. 285–286. k.

⁶⁰ vö. 285. k. 3–4. §., 286. k., 288. k.

⁶¹ vö. 1029. k.

⁶² vö. 1323. k., 1324. k.

⁶³ A szabálytalanságok és akadályok megszűnnek a felmentéssel vagy magának az oknak a megszűntével (pl. ha valaki özvegy lesz). A felmentés megadására jogosult hatóság általában az ordinárius. Bizonyos szabálytalanságok és akadályok az Apostoli Szent-széknek vannak fenntartva: 1). Minden szabálytalanság, ha az alapját képező tényt már a bíróság elé vitték; 2). A következő szabálytalanságok és akadályok: a). a hitehagyás, eretnokség és szakadárság, valamint a házassági kísérlet; b). szándékos emberölés és sikeres magzatelhajtás, illetve az ezekben való közreműködés; c). a fennálló házasságból származó akadály; ez utóbbi esetben az Apostoli Szent-szék csak akkor ad felmentést, ha a feleség beleegyezését adja és a házastársak különváltak. A házastársi életközösséget fenntartó férfiak számára a Szent-szék a papszentelést nem engedi meg latin rítusban.

1.2.2. A püspök hívása

Az 1983-as Egyházi Törvénykönyv kiemeli a püspök illetve a szerzetes előjáró felelősségét a szentelési eljárásban. Az illetékes egyházi hatóság kell hogy megítélje a szentelendő képességét, mind a szemináriumba való felvételkor, mind a szentelés előtt. Az 1025. k. 2. §.-a az előjáró megítélésére bízta annak megállapítását, hogy az illető az egyház szolgálata számára hasznos.⁶⁴ A kánon szándéka az, hogy senkit sem lehet csak önmagáért fölszentelni, illetve nem elegendő a szenteléshez annak hangoztatása, hogy a szentelendő hallotta Isten hívását.

A püspök hívásához tartozik az, hogy a jelentkezőket gondos felkészítéssel kell kiképezni a jog szerint.⁶⁵ Majd a következő kánon a megyéspüspökre és az előjáróra bízta, hogy „a jelölteket, mielőtt valamely rendet felvénének, kellően tanítsák meg arra, ami az illető rendre és az azzal járó kötelezettségekre vonatkozik”.⁶⁶

A megyéspüspököknek vagy az illetékes nagyobb előjárónak kell megítélniük, hogy a jelölt ép hittel, helyes szándékkal, kellő tudással, jó hírnévvel, jó erkölcsökkel, kipróbált erényekkel, valamint a szent rendnek megfelelő egyéb fizikai és pszichikai tulajdonságokkal rendelkezik.⁶⁷ A megyéspüspök vagy a nagyobb előjáró csak kánoni okból tilthatja meg az áldozópapságra szánt diakónusoknak, hogy az áldozópapság rendjét felvegyék.⁶⁸

A megyéspüspök szentelendő alkalmassága megítéléséhez szükséges **erkölcsi bizonyosságot** a szeminárium vagy a növendékház rektorának igazolásából nyeri. Az igazolás tartalmazza, hogy a jelölt mennyire rendelkezik a rend felvételéhez szükséges tulajdonságokkal: igazhitűség, hiteles vallásosság, jó erkölcs és a szolgálat gyakorlására való

Ilyenkor egyedül a pápa adhat felmentést, amit már meg is kapott néhány olyan nem katolikus lelkész, aki a katolikus hitre tért, és kérte a felszentelését (vö. 1047. k.). 3). Azon szabálytalanságok, amelyek a felvett rend gyakorlását akadályozzák, mint: a) a házassági kísérlet, ha az eset nyilvános; b) szándékos emberölés és vagy magzatelhajtás, akkor is ha titkos. Ebben az esetben a gyóntató útján az illetőt terheli a kötelesség, hogy az ordináriushoz vagy a Penitenciáriához forduljon felmentésért (vö. 1048. k.). Vö. R. R. Calvo and N. J. KLINGER (szerk.), *Clergy Procedural Handbook*, Canon Law Society of America, The Catholic University of America, Washington, D. C. 20064, 178–200.

⁶⁴ Az 1917-es egyházi törvénykönyv hasonlóan rendelkezik a 969. k. 1. §.-ában, de a kánon új formája már a szerzetesekre is vonatkozik.

⁶⁵ vö. 1027. k.

⁶⁶ 1028. k.

⁶⁷ vö. 1029. k.

⁶⁸ vö. 1030. k.

alkalmasság, valamint – szabályosan lefolytatott vizsgálat után – a jelölt fizikai és pszichés állapota. A megyéspüspök vagy a nagyobb eljáró az erkölcsi bizonyosság kialakulásához eszközökkel is élhet, melyeket az idő és a hely szempontjai szerint hasznosnak ítél; ilyenek lehetnek pl. az igazolás, a hirdetések vagy más információk.

1.3. Az isteni hívás fogalma az 1983-as CIC-ben

A II. vatikáni zsinat a papnevelésről szóló dekrétumában az isteni hívást „*akiket Isten kiválasztott*” kifejezéssel írja le.⁶⁹ Amint már láttuk, az egyházi törvénykönyv a papi hivatással kapcsolatban nem használja az „*isteni*” jelzőt, de igenis használja, amikor a szerzetesi hivatásról beszél. Pl. a szerzetesi intézményeknél, amikor az Egyházi Törvénykönyv a noviciátus céljáról beszél, vagy amikor az egyetemes jog előírja a novíciusok számára a novíciusmesterrel való együttműködést, hogy hűségesen tudjanak válaszolni az isteni hívás kegyelmére.⁷⁰ A világi intézményeknél is találunk említést az isteni hívásról, pl. a kezdeti próba célja, hogy a jelentkezők az illető intézményre jellemző isteni hivatásukat jobban megismerjék. Az apostoli élet társaságai saját joga meghatározni a tagok felvételét, próbáját és képzését, ahol felismerhetik isteni hivatásukat.⁷¹

A papi hivatás isteni elemeit bennfoglaltan már a hivatásgondozásnál találjuk meg. Az Egyházi Törvénykönyv a kisszemináriumokat említi a hivatásgondozás segítőkjeként. Tehát a kisszemináriumok nem a papképzést, hanem a hivatásgondozást segítik elő. Ezek olyan nevelői és oktatási intézmények, melyekben a középfokú humán és reál oktatással együtt a diákok különleges vallási képzést kapnak épp a hivatásgondozás céljából.⁷² A hivatás, amire a kisszeminárium fölkészíti, *hogy a*

⁶⁹ vö. OT 2.

⁷⁰ vö. 646. k., 652. k. 3. §.

⁷¹ vö. 722. k. 1. §., 735. k. 3. §.

⁷² vö. 234. k. 2. §. Bár néhány zsinati atyának kifogása volt a kisszeminárium ellen, a kódex – követve a zsinat tanítását – mégis helyreállította az intézményt, elismerve azt, mint egy lehetőséget, ahol az illető növendék kifejlesztheti azokat az emberi tulajdonságokat, amelyek a későbbi szolgálathoz szükségesek. Vagyis az itt történő képzés a hivatástisztázást segíti elő, figyelembe véve a diákok szabadságát is, „A növendékek tanulmányi rendjét úgy kell meghatározni, hogy tanulmányaikat másutt kellemetlenségek nélkül folytathassák, ha más életmódot választanak” (OT 3.). Azonban létesítésük és fenntartásuk nem kötelező; ahol már működnek kisszemináriumok vagy hasonló intézmények, ott meg kell tartani és támogatni őket, ahol pedig nincsenek, ott a megyéspüspökre bízva annak létesítését (vö. OT 3.).

*megváltó Krisztust odaadó lélekkel és tiszta szívvel kövessék.*⁷³ Az egyes kommentárok kiemelik, hogy e hivatás magvai Istentől származnak.

Az Egyházi Törvénykönyv a szentelés előtti előzetes követelményeinél sok kánonjogász szerint nem szerepel egy követelmény, éspedig a legelső és legfontosabb, az isteni hívás. A kánonok nem említik, mert egy nagyon *intim ajándék*-ról van szó, amit nem lehet jogilag sem bemutatni, sem definiálni.⁷⁴ Ugyanis a hivatás alapja és forrása az isteni hívás, aminek megállapítása azonban az Egyházra van bízva. Így az 1030. k. az áldozópapság rendjének megtiltásáról szól: az áldozópapságra szánt diakónusoknak a saját püspök vagy az illetékes nagyobb előljáró csakis kánoni okból tilthatja meg. A szentelés tehát nem jog, amit a szentelendő követelhet; még akkor sem, ha úgy érzi és gondolja, hogy isteni hívással rendelkezik. Az Egyház közvetítésére és megítélésére van bízva ennek az isteni hívásnak meghatározása és elfogadása.

A PAPI HIVATÁS AZ EGYHÁZI TÖRVÉNYKÖNYV UTÁNI DOKUMENTUMOKBAN

2.1. A Népek Evangelizálásának Kongregációja körlevele

A Népek Evangelizálásának Kongregációja 1987. április 25-én kiadott körlevele irányvonalakat tartalmaz a papnevelő intézetek számára a papképzést illetően.⁷⁵ A körlevél első része a megyéspüspök szerepét emeli ki a jövő papjainak formálásában. A körlevél a bizonyos időközönkénti látogatás szükségét nagyon fontosnak látja. A püspök látogatása a szemináriumban a papi hivatás egyházi elemét képezi, hisz mielőtt a szent rendben részesíti a jelöltet, erkölcsi bizonyosságot kell nyernie a jelölt tulajdonságairól. A püspök a szemináriumra és a papnevelés folyamatára való éber figyelés alapján bizonyosodik meg a növendékek megfelelő képzéséről.

⁷³ „A bontakozó hivatások ápolására alapított kisszemináriumokban sajátos vallási neveléssel, elsősorban a megfelelő lelkivezetéssel arra készítsék föl a növendékeket, hogy a megváltó Krisztust odaadó lélekkel és tiszta szívvel kövessék. Az előljárók atyai vezetése alatt – melyet a szülők közreműködése is támogasson – olyan életet éljenek, amely a serdülők korával, lelkivilágával és fejlődésével összhangban van, és mindenben alkalmazkodik a józan lélektan törvényeihez; kellőképpen ismerjék tehát az életet, s tartsák fenn az érintkezést a családjukkal” (Vö. AAS 42: 685. (XII. Pius: *Menti Nostrae* ap. buzdítás, 1950. szeptember 23.). (OT 3).

⁷⁴ vö. J. MCINTYRE, SJ, i. m., pp. 82–84.

⁷⁵ vö. in AAS 79 (1987), pp. 843–846.

A körlevél másik része a jelöltek kiválasztásáról szól. Fölhívja azok figyelmét, akik a hivatásgondozással és a növendékek fölvételeével vannak megbízva, hogy szigorúan mérlegeljék a hivatás motívumát, különös tekintettel a krisztuskövetés őszinte szándékára. Majd néhány javaslatot tesz a növendékek szolgálatra való képességének megítélésére vonatkozóan.⁷⁶

A hivatástisztázásra a körlevél ajánlja a szemináriumot megelőző ún. nulladik évet (annus propedeuticus). Ezalatt az idő alatt a növendék nemcsak hivatását tisztázza, hanem növekedik a lelki életben és belenő a szemináriumi közösségi életbe is. A körlevél többi része a missziós országok papképzésének aspektusait sorolja föl.

Bár a körlevél célja nem a hivatás témájának tisztázása volt, mégis világosan tükrözi az Egyház felfogását a papi hivatásról. A körlevél különös fontosságot tulajdonít a hivatás egyházi dimenziójának. A körlevél nagyon sok irányvonala a II. vatikáni zsinat dokumentumain, valamint az Egyházi Törvénykönyv kánonjain alapszik. Maga a tény, hogy a körlevél a megyéspüspök figyelmét fölhívja a szemináriumra való felügyeletre, ugyancsak a papi hivatás egyházi dimenzióját emeli ki.

2.2 A szentatya üzenete a Hivatások Világnapjára: 1989

II. János Pál pápa 1989. április 6-án a hivatások világnapján mondott üzenetében a katolikus iskolák fontosságát hangsúlyozta a hivatások gondozásában.⁷⁷ A szentatya a katolikus iskolák elsődleges feladatáknak a hivatások ápolását tekinti, „a hivatás magyát, amit a Szentlélek ültet a fiatal szívébe”.⁷⁸ A katolikus iskolákban nemcsak általánosan kell beszélni a hivatásokról, hanem rá kell mutatni azokra a formákra, ahogyan az önátadás konkretizálódik, beleértve az Isten országáért való teljes lemondást.

A katolikus tanároknak segíteniük kell a fiatalokat Isten és az Egyház hívásának felismerésében. Tehát a katolikus iskoláknak nemcsak segíteniük kell a fiataloknak a hivatás felismerésében, hanem olyan légkört kell teremteniük, ami bátorítja a fiatalokat, hogy válaszoljanak az Úr hívására. A szentatya üzenete a hivatások világnapjára nem kimondottan egyházi törvény, nem tartalmazza a hivatás isteni és

⁷⁶ A megyéspüspök felelőssége olyan nevelőket kinevezni a szeminárium élére, akik ezt meg tudják ítélni.

⁷⁷ vö. Message of Pope John Paul II for the World Day of Prayer for Vocations (April 6, 1989), In: *The Pope Speaks*, 33–34 (1988–1989), pp. 257–260.

⁷⁸ vö. uo.

egyházi elmeinek részletesebb leírását. A hivatás isteni eredetét hangsúlyozza, és a hivatás ápolását a közösségi kontextusba helyezi. A szentatya az üzenetében jelzi, hogy Isten az, aki hívja a fiatalot, ő plántálja lelkébe a hivatás magvait, de a szülők és tanárok felelőssége segíteni őket a helyes döntés meghozatalában.

2.3. Az 1990-es püspöki szinódus

Az 1990-es püspöki szinódus témája a papképzés a jelen körülmények között.⁷⁹ A szinódus munkadokumentuma négy fejezetből tevődött össze, majd a különböző hozzászólások és vélemények tették gazdagabbá és aktuálisabbá. A dokumentumból világosan kitűnnek a papi hivatás mind isteni, mind egyházi elemei.⁸⁰

A dokumentum harmadik fejezete a papképzésről szól, és az egyház koncepcióját tartalmazza a papi hivatásról. Különösen hangsúlyozza, hogy a papokat megfelelő képzésben kell részesíteni, hogy a jelen világ kihívásaival szembesülni tudjanak. A dokumentum elismeri, hogy a képzés mögött a Szentlélek áll, aki az Egyházon keresztül működik, és aki a személyt Krisztus, a lelkek pásztora megismerésére vezeti. A személy hivatása isteni eredetű, de az Egyház alakítja és értelmezi a Szentlélek vezetésével, ugyanakkor a személy közreműködése is szükséges. A dokumentum bár nem állítja kifejezetten, hogy a papi hivatás isteni eredetű, mégis elismeri a Szentlélek munkáját a képzési folyamatban.

Az egyházi közösségnek is fontos szerepe van a hivatások gondozásában, és ez is a hivatás egyházi elemei közé sorolandó. A különböző hivatásfelkészítő, hivatásfejlesztő programokban döntő szerep jut nemcsak a kisszemináriumoknak, hanem a családnak, a plébániai közösségnek is. A jelentkezőket azonban gondosan és szigorúan meg kell vizsgálni mind a családi és közösségi háttérrel, mind a motivációjukról. Az Egyház felelőssége meghatározni azokat a kritériumokat és követelményeket, amelyekkel a jelentkezőknek rendelkezniük kell. Ezek ugyancsak a hivatás egyházi elemeit alkotják.

⁷⁹ A püspöki szinódus rendes teljes ülése 1990. szeptember 30. és október 28. között zajlott.

⁸⁰ vö. Synode des Évêques Rome 1990, La formation des prêtres dans les circonstances actuelles, Paris, Centurion/Le Cerf, 334 p. A Püspöki Szinóduson jelen volt Msgr. dr. Jakubinyi György, gyulafehérvári érsek is (akkor segédpüspök), aki 1990. október 6-án, a 10. általános ülésen beszámolt a romániai katolikusok helyzetéről, különös tekintettel a papképzésre és nemzetiségi megoszlásra (vö. uo. 213–214 pp.).

A dokumentum egy másik része a növendékek képzéséről szól. Bátorítja a püspököket a nulladik év bevezetésére, ahol a növendék tisztázhatja hivatását. A képzés különböző szintjén pedig a hivatás eredetének megítélése a képzés és a keresztény közösség, illetve pasztorális tevékenység függvényében kell hogy történjék.⁸¹

2.4. Pápai dokumentumok a papi hivatás elemeiről

II. János Pál pápa a Christifideles laici apostoli buzdításában a következőképpen írja le a papi hivatás isteni elemeit: *„Az Egyházban első helyen szentségi szolgálatokkal találkozunk, azaz olyan szolgálatokkal, melyek az egyházi rend szentségéből származnak. Az Úr Jézus ugyanis apostolokat választott és állított az Újszövetség népe csiréjéül és a szent hierarchia kezdetéül,⁸² megparancsolván nekik, hogy tanítsanak minden nemzetet,⁸³ alakítsák ki és kormányozzák a papi népet. Az apostolok e küldetése, melyet az Úr Jézus folyamatosan rábíz népe pásztoraira, valódi szolgálat, melyet a Szentírás nagyon kifejezően „diakoniának”, azaz szolgálattételnek, szolgálatnak nevez. Így tehát a szolgák a Szentlélek ezen karizmáját megszakítatlan apostoli folytonosságban s az ordo szentsége által a föltámadott Krisztustól kapják; megkapják a tekintélyt és a szent hatalmat is, hogy „Krisztus, a Fő személyében cselekedjenek”⁸⁴ az Egyház szolgálatára, és Isten népét a Szentlélekben az evangélium és a szentségek által összegyűjtsék. A szentségi rendből eredő szolgálatok tehát inkább az egész Egyház élete és küldetése javára adott kegyelem, mintsem jótétemény a fölvevő számára. Bizonyos részesedést fejeznek ki és valósítanak meg Jézus Krisztus papságában, mely más, és nem csupán fokozatilag, hanem lényegileg különbözik attól a részesedéstől, mely minden Krisztus-hívőnek adatik a keresztség és a bérmálás által. Egyébként ez a szolgálati papság, amint a II. vatikáni zsinat figyelmeztet, lényege szerint az összes hívő királyi papsága felé irányul és arra van rendelve.”⁸⁵*

Tehát, ahogyan az Úr Jézus egykor az apostolokat hívta, ma is meghív és küld személyeket Egyháza szolgálatára.

⁸¹ vö. uo.

⁸² AG 5.

⁸³ Vö. Mt 28, 19.

⁸⁴ PO 2, Vö. LG 10.

⁸⁵ Christifideles Laici 22 p., In: <http://www.katolikus.hu/hpage.cgi?doc=/roma/pe17.html>, vö. LG 10.

A Pastores Dabo Vobis apostoli buzdítás első pontja tartalmazza a következő markáns kijelentést, ami a papi hivatás isteni elemét, eredetét foglalja magába, hogy: „Isten mindig fog keresztény férfiakat hívni a papságra. Ezért szilárdan kell hinnünk, hogy – még ha bizonyos területeken fogy is a papság – az Atya szünet nélkül fog támasztani papi hivatásokat”.⁸⁶ Majd a papi hivatás természetéről és küldetéséről szólva a Krisztussal való személyes kapcsolatot tekinti a papi hivatás alapjának. Ahogyan Jézus küldetése Istentől van, az apostolok küldetésüket pedig Jézustól kapták. „Az Apostolok küldetésüket teljesítvén más férfiakat hívtak meg – különféle módokon, de egy célra – püspököknek, presbitereknek, diákonusoknak, hogy teljesítsék Krisztus parancsát és elküldjék őket minden kor minden emberéhez...”.⁸⁷ Így „Minden papi hivatás története, miként minden keresztény hivatásé is, egy Isten és ember közötti elmondhatatlan dialógus története, a meghívó Isten szeretete és az Istennek válaszoló ember szabadsága közti dialógus”.⁸⁸

Az apostoli buzdítás tartalmazza a papi hivatás egyházi elemeit is. Jézus válasza a lakása iránt érdeklődő két tanítványnak, hogy „Jöjjetek és lássátok” (Jn 1, 39). Az evangéliumban a későbbi meghívások leírásánál a két szó, hogy „jöjj” és „kövess” arra készítetik az Egyházat, hogy „ismerje föl és értelmezze a meghívás sajátos folyamatát, melyben három konkrét, egymást követő lépést látunk: Jézust először „keresni”, majd „követni” kell, végül „nála kell maradni”.⁸⁹ A dokumentum a későbbiekben a papi hivatás egyházi elemeit is részletezi, pontosabban a hivatások képzését, a papnevelés felelős személyeit és helyeit, stb. Majd később összefoglalja a papi hivatás isteni és egyházi eredetét, amikor ezt ovassuk: “Minden keresztény meghívás alapja az Atya előzetes, ingyenes kiválasztása: ‘Aki Krisztusban minden lelki áldással megáldott minket fönn az égben. Mert Őbenne választott ki minket a világ teremtése előtt, hogy szentek és szeplőtelenek legyünk előtte igazságban. Eleve arra rendelt minket, hogy Jézus Krisztus által – akaratának tetszése szerint – fogadott fiaivá legyünk’. Így tehát minden keresztény meghívás

⁸⁶ Pastores Dabo Vobis (továbbiakban PDV) 1 p., In: <http://www.katolikus.hu/hpage.cgi?doc=/roma/pe22.html>

⁸⁷ PDV 15 p., uo.

⁸⁸ PDV 36. p., uo.

⁸⁹ PDV 34. p.

*Istentől való, Isten ajándéka. De soha nem kívülről, az Egyháztól függetlenül, hanem benne és általa adatik... ”.*⁹⁰

Összefoglalva a Pastores dabo vobis apostoli buzdítást, bár nem sorolhatjuk szoros értelemben az egyházi törvények közé, mégis II. vatikáni zsinat dokumentumaiban, valamint az 1983-as Egyházi Törvénykönyvben a papi hivatásról megfogalmazott isteni és egyházi elemeket részletezi, új aspektusokat fűzve hozzájuk.

Befejezés

Bármennyire is próbáljuk az egyházi jogi szövegekkel alátámasztani és definiálni a papi hivatás elemeit, a tény ugyanaz: Isten hívja az egyént a közösségből a papi szolgálatra. Ennek az isteni hívásnak a közvetítése azonban az Egyházra tartozik: meghatározni azokat a tulajdonságokat és jellemvonásokat, amelyekkel a jelentkezőnek rendelkeznie kell, és az illetékes egyházi hatóság felelőssége megítélni, hogy a szentelendő mennyiben birtokolja ezeket a tulajdonságokat. A megyéspüspök erősíti meg mindezek alapján a tényt, hogy a személyt valóban Isten hívta, és a szükséges tulajdonságokkal föl is ruházta.

Mindazok tehát, akik a papi hivatás jeleinek megállapítását végzik, égető kihívással szembesülnek. A papi szolgálatra jelentkezők számának csökkenése azonban önkéntelenül is fölveti a kérdést, hogy azért csökken-e a papi hivatások száma, mert Isten kevesebbet hív, vagy talán mert a papi szolgálathoz szükséges tulajdonságok és ennek megállapításához szükséges nevelési módszerek újrafogalmazására van szükség? A válasz megközelítése azonban már egy újabb tanulmány anyagát képezi.

⁹⁰PDV 35. p., In: <http://www.katolikus.hu/hpage.cgi?doc=/roma/pe22.html>

